

17. aug. 1830

FAKTA

Dato:

17. aug. 1830

Sidetal:

Dagbog A, side 69 verso – 74 verso

Dagbogens placering:

Det kgl. Bibliotek NKS 2923, 4°

Omtalte personer:

Christian IV

Otto Collett

Johan Michael Kruse

Frantz Edler Neumann

Poul Steenstrup

Trykt udgave:

Georg Nygaard: "Maleren Martinus

Rørbyes Rejsedagbog 1830",

København 1930, s. 84 (de første 239

linjer af notatet udeladt)

TRANSSKRIFTION

Den 17de Aug

tidlig om Morgenen stode vi op og begave os med hvor Veiviser paa Veien, først efter at være steget noget tilveirs fra Byen kom vi til Krutmøllen som vi besaae og hvorved Intet syntes mig værd at omtale omendskjøndt det Krudt som her fabriceres skal være meget godt og altid holde fleere Grader end det er bestemt. Herifra stege vi immer høiere ad den slette Vei der ikke vel kan kjøres, og kom der paa til Kongens Pukværk, som vi besaae; i dette som i de øvrige Pukværker renses det urene fra Metallet ved Hjælp af Vand, hvorved dog det heele Invendige faaer et noget skiden færdigt Udseende. Oven for Pukværket ligger de bekjente Steene hvor Kong Cristian den 4de stod og bestemte hvor Kongsberg skulde anlægges i Dalen. Man finder paa denne Steen en Inskription men som ikke vel kan læsses, da den er en Deel bevoxet med Mos og ikke mere bliver rengjort. Det Kors der har staaet i Nærheden heraf findes ikke mere og den Udsigt, som der findes fra dette Sted, kan •70 recto• jeg ikke undlade at bemærke, da man herfra overskuer den heelle Dal hvori Byen er anlagt og der næsten over alt er meget gold og ufrugtbar naar man undtager de indelte smaae Marker i Nærheden af Byen der ved særdeles Flid ere opdyrkede og hvor mangengang Jorden endog er paakjørt, for at dække Bjerget der overalt piper frem. Byen selv ligger som bekjent ved den lille Fosse ved Lauven[?] og er langt fra at være smuk, det smukkeste ved den er Udsigterne fra Broen, op og ned af Fossen. Ifra Kongesteenen begave vi os høiere op ad, og kom paa Veien, paa hvis Side man hyppig saae Ruiner af Vandledning der brugtes da Sølværket blev dreven med meere Kraft, til Begyndelsen af Armund Gruben hvorover der er bygget et Huus hvori man ved Hjælp af en ubequem Vinde var beskjæftiget med at optrække af Dybet en Deel gamelt Maskinerie der skulde anvendes andensteds. Farten ifra Abningen her ned i Gruben er ikkun for de Bjerghfolk der her ere beskjæftigede, da den for enhver anden vilde være forvunden med Farre. •70 verso• Fra Begyndelsen af Gruben steege vi ned af Bjerget forbi en Mængde opkastet Malm og Huller i Bjerget, til Stullen, der fører ind i Armund Gruben. Man maae gaae ind til Stigeren der beboer et lille Værelse i det Huus der er opført for at huusse Bjerghfolkene om Natten og han saavel som disse ligge paa et Slags hængende Brixer, blodt paa de bare Bræder med en liden Bylt under Hovedet og gandske foruden Overdække, da de i dette Sted lægger dygtigt i Kakkellovnen. I det store af disse Værelser bliver en Deel af det bedre Malm grovpukket, saa at Stigeren bestandig kan have det under Opsigt og efter at det er slagen i smaae Stykker bliver det paa [overstreget: lukkede] laasede Kærrer ført til Pukværkerne for at udskjelnes. I Stiggeren traf vi en gammel Mand med et særdeles redeligt Ansigt og vist nok ogsaa af en prøvet Troskab, han forlangte vor Adgangsseddel og befalede da strax at tænde Faklerne. Før end vi begave

os paa Marchen iførte han sig sin Bjergmandsdragt, der bestod i et Slags kort Kittel, en Hue af Fild uden Skygge •71 recto• og det besynderlige Skjødskind, der bæres bag til, paa Beenene bar han jeg kan just ikke sige om det hørte til Dragten, korte Beenklæder med Skoe og Strømper, alt havde naturligviis sortladet Farver. For ikke at være udsatte for at tabe noget aflagde jeg mine Sager og min Portefuille i Stigerens Værelse i det Skab hvor vist større Rigdomme har ligget i Forvaring, og da vi saaledes havde forberedet os steege vi ud af Huuset og begave os ind ad Stullen hver med sin Fakkeltænder iforveien. Stigeren anførte Toget og jeg sluttede det saa at jeg bestandig kunde see de øvrige iforveien og tydeligst naturlig min egen Bjergmand der iført en gammel rød Trøye havde et besynderligt Udseende i Mørket og ved Fakkelskint. En lang Tid vandrede vi i dette Tog ind ad igjennem Stullen der paa nogle Steder er saa lav at man maae bukke sig, ligesom den paa andre er sine 9 a 10 Al høj og i smukke Proportioner, bredden er næsten bestandig den samme og kan omtrent være 2½ Al. Bestandig ere Bjergvæggene paa Siderne tilsyne, og de ere altid glindsende af det Vand der under tiden endog ligesom regner ned fra Lof- •71 verso• tet [overstreget: idet] naar det har gjennemtrængt Bjergets Rifter og da slutter sig til de øvrige Vandmasser, der deels kommer dybere inde fra Gruben deels fra det Maskinerie, der anbragt i Bjerget fører Malmen op og igjen bringer de tomme Tønner ned; alt dette Vand der saaledes samles i Gruben passerer igjen ud gjennem Stullen under det Brædegulv hvorpaa man gaaer, og ofte naar Gangen har enten en Bøjning til Siden eller gaaer lidet op ad hører man det at fosse under Fødderne uden at kunne see det Mindste. Da vi havde vandret et lang Stykke ind i Bjerget og af og til mødt Folk der i Frastand blodt kunde kjendes paa deres Fakkeltænder der lignede en lille Glød, kom vi endelig, efter at være passeret en heel Deel Siidegange og et stort Huul der for Røgensskyld var brudt op til Dagen, ind i den egentlige Grube, hvor Stullen ophører og Folkene ved Schacten ere beskjæftigede med at passe Maskinen, der her med en bestandig Knirken udøver sin Function. Det Begreb man kunde gjøre sig om en Grube •72 recto• begynder egentlig først her, hvor man seer de mørke Gestalter bevæge sig om Ilden under den bestandige Brus af Vandet i Maskineriet og Rasselen af Kjæderne der passerer op og ned i Dybet ved den her anbragte Keerat[?]. Det er ogsaa paa dette Sted at den optrukne Malm tages ud af Tønderne og hælles i de Karrer der ved Hjælp af Heste førres ud af Stullen, disse Dyr ere dertil bestandig øvede og jeg saae [overstreget: dem] at ligesom de havde fuldendt deres Tour uden fra og ind, hvortil de blodt blive ledede ved en Kusk der med en Fakkeltænder viiser dem Veien [at de] da strax [overstreget: at gjøre] give dem i Færd med en Foderpose, der netop var placeret lige for dem ved Bjergvæggen. – Efter at vi havde pustet lidt her begyndte vi at stige ned ad de Stiiger der sædvanlig hver holdt een Lagter, det vil siige 3 Al og 6 Tommer, ligesom een Furtiggen[?] bestaaer

af 3 Lagter; nogle af Stiigerne imidlertid længere da de alt var indrettet eftersom de bequemest havde kunnet anbringe dem. For hver Stiige standser man paa en Flade af Brædder og begynder da en Smule til Siiden igjennem et lille Hull i Gulvet paa den føl- •72 verso• gende, og saaledes fremdeeles indtil man naaer ned i Dybet. Det rædsomme jeg havde forestiilt mig ved denne Vandring fandt jeg just ikke [overstreget: derimod] da man ikke kan see det heele Dyb paa een Gang under sig, men blodt enkelte Afsatser, derimod fandt jeg mig, jo dybere jeg kom, mere incomoderet af Varmen og Røgen, der især ved en Smedie vi i Bjerget paseerede, og hvor der fabrikeres Værktøi var næsten utaalelig, da Røgen og Varmen maatte passere netop den Aabning hvorigjennem vi steege ned for at naae op og jeg behøver da ikke at bemærke at Væggene her vare endnu merre Sodede end paa de øvrige Steder omendskjøndt man paa intet Sted i Bjerget ganske savner den. Det er netop ved denne Sod naar den nemlig er en Smule fugtig, og da antændes at de giftige og kvælende Dampe opstaar; der undertiden dræber Folkene, der hermed ere uforsigtige. Igjennem denne Heede altsaa steege vi ned ad en 40 [overstreget: Lagter] a 50 Lagter til det dybeste, hvor mange Bjergfolk sadde omkring ved Væggene og paa Bunden og arbeidede paa de huller der siden ved Hjælp af Krudt sprænges. Ved ethvert •73 recto• Hul var der 2 Mænd, hvoraf den ene slog med en Hammer medens den anden passede Meiselen og Fakkelen, saa at det her var lutter Hamren næsten uden Ophold. Vi saae her Maaden hvorpaa Sølvet vindes samt hvorledes Gangene see ud i Fjelde og da vi havde opholdt os her noget; begyndte vi atter at stiiige op, og maatte man især nu passe paa at komme rigtig op af det Hul hvorved enhver Stiige ender for ikke at slaae sit Hoved og udsætte sig for Farre. At stiiige op forekom mig næsten lettere end at stiiige ned omendskjøndt, de andre vare af en modsat Meening og fandt dem beføiet til at udhvile et Par Gange underveis paa de Bænke der hertil vare anbragt og hvor man just ikke kan sidde med lysse Klæder da de overalt ere bedækkede med Sod. Da vi igjen havde naaet op til Schacten gik vi den anden Vei ind i Bjerget op af nogle Lagter Stiige og besaae her det store Hjul, der ved Vand driver Keratten[?], og der vel er sine 20 Al i Diameter ligeledes besaae vi her Hjulet Pumpe-Maskineriet der ligeledes her er an- •73 verso• bragt og som med lange Stænger og Kjæder virker nede i Dybet. At beskrive dette Maskinerie kan jeg ikke paatage mig da jeg ikke tilfulde forstod det, omendskjøndt det skal være meget simpelt og langt fra fuldkoment, derimod kan jeg ikke undlade at bemærke det mere farefulde for Beskueren ved Maskineriet end ved Gruberne, da man formedelst den knappe Plads let kan komme i Berørelse med Hjulene naar man ikke tager sig iagt. Det Møisomelige ved at bese det er temeligt stort da man ofte maae krybe her under Bjerget paa alle 4 og deels har Vandreden over Hovedet, deels ogsaa maae piaske i Vand forneden, da det her ikke er tilbørlig dækket med Bræder. Foruden alt dette ere

Væggene saa aldeles bedækkede med opløst Sod og Olie at man ikke kan i mindste Maade berøre dem uden at tilsmørre saavel Hænder som Klæder, da vi havde gjort denne møisommelige Vandring kræve vi tilbage til Schagten og spadseerede da meget •74 recto• magelig ud af Gruben uden herved at have andet at bemærke end af og til bukke sit Hoved for undgaae ligesom en Engelsmand her i Foraaret at løbe imod Bjerg Minerne der hyppigen ere anbragte. Ved Udgangen undlod jeg ikke at drikke af de herlige Vand der løb ud af Fjeldet [i Stullerne] og der var leget i en lille Rende for des bedre at kunne betjene sig deraf. Da vi hos Stigeren havde vasket os og udhvilet en Smule tiltraate vi Tilbagemarschen ned af Bjerget og holt nær Frokost ved en lille Elv der falder i Loven og som paa dette Sted driver et Pukværk. Da vi hermed vare færdige mødte vi paa Veien til Byen Directeur Stenstrup¹ der fra det Huus hvor han havde ladet sin Hest staae, var gaaet os i Møde for at bringe os ud til Labruefossen der skal være meget pitoresque. Vi maatte imidlertid give Slip paa Synet af den da det begyndte at regne stærkt, og vi saaledes bleve nødte til at kjøre i hans Gig tilbage til Byen efter at vi havde tilbragt en Times Tid i Huus for at undgaa at blive vaade. Da vi skiltes fra ham i Byen indbød han os til sig om Aftenen, og vi begave os derpaa [overstreget: hjem] til Mynten hvor vi efter en Anbefaling af Frans Neumand² til Mynt- •74 verso• mesteren Krusse,³ her besaa Smeltehytten og i Mynten saae dem at slaae Species, hvorpaa Kongens [overstreget: Bi] Portrait forekom mig meget slet saavel fra Stemplets som fra Myntens Side. Da vi vare blevne færdige hermed begave vi os hjem for at udhvile en Smule. Da Her Bendice⁴ vægrede sig ved at gjøre Følge gik Otto⁵ og jeg om Aftenen til Stenstrup's og tilbragte her en ret behagelig Aften og blev tillige forsynet med en temmelig fuldstændig Reiseroute til og fra Tellemarken. Da vi kom hjem, afreiste Otto og Bendice omendskjøndt det allerede var temelig silde og den første [overstreget: især] ønskede at blive Natten over, saa maatte han [overstreget: dog] for at føie B, der paa den heele Tour som ogsaa i Forvejen paa Buskerud stedse havde viist sig som et trættekjært og egensindigt Menneske, dog føie sig efter ham og begive sig ud i Mørket skjøndt uvillig. Jeg for min Part var hjærtelig tilfreds med at være bleven befriet for B's Selskab da han [dvs. jeg] den heele Tiid hvor vi havde været sammen aldrig havde kunet udstaae ham formedels han bestandige Lyst til at have Ret.

¹ Poul Steenstrup.

² Frantz Edler Neumann.

³ Johan Michael Kruse.

⁴ Uidentificeret.

⁵ Otto Collett.

forvælte mig som før at gaa til Douge, da vi
den følgende Morgen aftede at sege kistly og
for at gaa til Godeban. Den 17. Aug. kistly om
Morgenen fløte vi og y bagene er med sine
Mærker og Mærker, først efter at vi sege
naget det mæske for Lige Løse vi til Erid.
Endnu som vi kistly og forvælte kistly
mig med at sætte ud med Lige det kistly for
for fabricere skal være meget godt og
det selte flære Grader med det er bestemt.
Godeban strax er immer fører at den stalle
den der alle med den Lige, og Løse der
gaa til Kongens Lige, som vi kistly i
det som de vinge kistly vinge det
være for Metallat med Lige af Mærker, som
med de Mærker Lige kistly at kistly
Lige for Lige kistly Lige for kistly
Lige de Lige kistly Lige Kong kistly
den 17. det og kistly for kistly kistly
udlægge i Løse. Man finder også den
Løse en Lige kistly man som alle med
den kistly, da de er en Løse kistly med
Mærker og alle mere kistly kistly. Det Løse
der for kistly i kistly kistly kistly alle mere
og den kistly, som den kistly for alle kistly, den

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

Det er ikke mere til for gaaende bryllup
gode bryllup og den flutten sig til det i
vige Mandkneppen, der skal komme
dybt ind for Guden det for de
Mestervise, der antog i bryllup sine
Malere og og i sig bringer det samme ton
over med det samme Mand der saledes sam
let. Guden gaffar og i sin ind gaaende
Mellan under de Brode gule svogers
man gaar, og ofte under Guden for
anden an bryllup til sidst alle gaar
tidt og ad forer man det ad fiske under
Lidende under de samme for det Mindste.
Na vi fandt naturligt at lang tid ind i
bryllup og af sig til tidt held der i tro
fand blott under Guden gaar der de ledet
der ligende en lille Gled, som vi naturligt
afte den gaffar og nu fandt det
gange og at stod Guden der for bryllup
var brude og ledt Guden, ind i den og
Guden for Mellem og forer, det samme
med det Guden var bryllup det end ul
gaffe Mestervise, der for med an bryllup
sig Liden indom sin Lungen. At
bryllup man Guden give sig om an Guden

gælder, og jeg ladde formidlarer indtil nu
være med i Vesten. Det vedkommende jeg
fandt forstille mig ved den næstfølgende
fandt jeg just ikke stemmen da man ikke
sagde for det første ikke gav man dem
sig, men blot enkelte af dem, derinde
fandt jeg mig, og det var jeg som, men in-
somhelst af Herrens og Kongens, der især
med en Dampskib i det første gæstgæver,
fra de fabricernde Værelser som det er
utvilsomt, da Kongen og Herrens maatte
gæstgæver indog den Clabning forrige
vi stange ind for at ikke og jeg ta.
forde da ikke at bemærke at Højeren
for navn endnu mere Gæstgæver gav
de andre steder umiddelbart man gav
ind i det i Kongen gæstgæver forresten.
Det er indog ind den det naar den man
lig er en Dampskib Jægt, og da antog det
de giftige og Gæstgæver Gæstgæver og Højeren
indvirkende indog ind, der forresten
er især giftige. Højeren den Gæstgæver alle
stange vi ind at en 40 Løst og 50 Løst
at det det første, som mange Højeren ind
indog ind Højeren og Gæstgæver
arbejdet gav de Gæstgæver ind
Gæstgæver af Højeren Højeren. Det at først

Gjeld mættend 2 Mænd, hvoraf den ene 73
fløj med en gammel Mand for den anden
og Officiær Misfælden og talløse, som at det for
var luttet gammel og sønderen Afjald.
H. faas for Manden hvoraf det andet mindre
samt forlader Gangen som ind. togde
og talte færdig og faldt og for noget; bygget
me. atter at flige og, og maatte man ifor
en gælle og at Rødderne rigtig og af
det Gud forordnet men for det Skiff af den
for alle de flaae sig for og indsette.
sig for Torrey. At flige og forordene
mig i søen tolvte og det flige og
værdigjend, de andre navn og nu mest
Menning og fandt den værdigjend og
og viede at for Gangen indværdig og
de boude det for det navn indværdig og for
man gælle iltte den fælde med det flige
de de omværdig og bedødelig med det. Na
den ige den fælde maatte og det flige
gib de den anden det ind det flige og
af noget Lyden flige og værdig for,
det flige. Gjed, den med den indværdig den
værdig, gærd med at flige 20 Al. indværdig
lylades værdig for gærd flige
Musikind. den lylades for den.

brødt y, som med lange Stonger y
Leder videre under Rygk. Allt haffens
alle Messinoren end y ild. gauler mig
de y ild tilfulde for spot og, umme
fjendtske til skal over mig og fremgill
y lang for fuldkommen, drimod end
y ild indhale at brenne skamme
farvfulde for bafseren med Messin.
nervist med end Goutenre, de man
formidlet den Lygge flade end Sun.
Lumme: baroverulle med Giltum
manne man ild Lige sig. end. Sal Min
Gomelig med at besandel at brennigt
flod de man alle man Lygte for
under Lige y alle 4 y Lunde
for Manden under Goudel, skole
y for man gieske Mand foruden,
de til for ild og Alvorlig told med
Lunde. Lovde alle alle av Moyses
for alderne bodellede med y luffe Gud y
Oliv at man ild. End iminige Meade Sun
vise den enden at Messinore for end funder
som Lode, de no funde y end den mi
formelig Manding skrivene til bays
til sigester y fadporende de mig.

